

ELVL HNT töörühma koosoleku (Teams ja kohapeal ELVL büroos) protokoll

Tallinn, 09.05.2024

Algus kell 11.00, lõpp kell 13.30

Osalejad Teamsis: Meeli Pärna, Kaarel Rundu, Mari-Epp Täht, Marju Randlepp, Maris Toomel, Tiivi Tiido, Birgit Tammjõe-Tulp, Ene Täht, Katrin Parve.

Osalejad büroos: Jan Trei, Laur Kaljuvee, Robert Lippin, Angela Saksing, Riho Raave.

Kutsutud külalised: Liis Lehiste, Veikko Luhala, Hando Sutter, Reemo Voltri, Kristina Kallas.

Puudusid: Katrin Markii, Tiina Oraste, Anneli Eesmaa, Larissa Degel, Krõõt Kiviste, Heiki Hansen, Carmen Viherpuu, Priit Põldma, Katrin Markii.

Juhatas: Jan Trei

Protokollis: Angela Saksing

Päevakord:

1. Üldhariduse rahastusmudeli töörühma ettepanek haridusleppesse;
2. Hariduslepe;
3. Õpetaja tööaja ja -koormuse arvestus, töörühma ettepanek haridusleppesse.

1. Üldhariduse rahastusmudeli töörühma ettepanek haridusleppesse

KUULATI: Hando Sutteri selgitas uue rahastusmudeli põhimõtteid ja tegelikke arvutusi.

Rahastusmudel
töörühma ettepaneku

Rahastusmudel.xlsx

J.Trei: Juhatas kohtumise sisse. Oleme kokku kutsunud liidu hariduse ja noorsootöö riigieelarve läbirääkimiste töörühma koosoleku, et meie Liidu liikmeid paremini kaasata haridusleppe aruteludesse. Läbi töörühma saame kujundada Liidu ja KOVide seisukohti nii õpetaja töökoormuse kui rahastusmudeli ettepanekutesse.

H.Sutter: Maksumaksja raha kasutamine peab olema läbipaistev, arusaadav ja selgete vastutustega. Riik maksab ca 590 mln. I-III kooliaste vastutus on KOVil, vastutust on keeruline võtta, kui raha tuleb KOVile siltidega. Siltide kaotamine rahalt oli üksmeelne otsus, ka erakoolid olid sellega nõus. Üks eriarvamus oli töörühmal ja see puudutas kompetentsikeskuseid. Erivajadustega laste teema tuleb võtta eraldi käsitlusele. Kui me kõiki koolipidajaid käsitleme võrdselt, see põhimõtteliselt tähendab seda, et erakoolid jäävad ilma u 11 mln eurost. Seni on erakoole riik rahastanud rohkem kui KOVe koolipidajatena. Erakoolide esindajad ei ole seda rahade jaotust näinud. Nad olid töörühmas põhimõtetega nõus, kuid seda rahade jaotust nad ei ole näinud.

R.Voltri: Nende esindajad olid seal töörühmas. Enne tuleb rääkida põhimõtetest ja kui pärast selgub, et see oli kellegi jaoks kahjulik, aga kõik on olnud nõus, et rahastamine peab olema võrdne. Olin ka selle töörühma liige, sp kommenteerin.

H.Sutter: Kui me põhimõtetest räägime, siis me ei teadnud keegi, mis see rahas teeb, aga see järjekord oli õige. Arengukava näeb ette, et I ja II kooliaste kodulähedane, III kooliaste

koondunud tõmbekeskustesse ja gümnaasiumis peab täisklassid saama oma piirkonnast. Käisin Andrus Jõgiga rääkimas metoodikast, rääkisime sellest, mida tema on võimeline tegema ja koefitsientidesse panema. Andsin talle edasi meie mõtte, kuidas andmepõhiselt rehkendada seda, kui tihedalt meil erinevate kooliastmete kaupa lapsed meil Eestis paiknevad ja kas seda on võimalik arvutada, ümber arvutada. A.Jõgi tõi välja koefitsiendid ja need on leitavad töörühma poolt esitatud ettepanekus. Me võime muuta põhimõtteid, koefitsiente saab muuta, mudel elab selle üle. I-II kooliaste on ühe koefitsiendiga, III teise koefitsiendiga ja gümnaasiumis koefitsiente ei ole. Need on tehtud andmepõhiselt vastavalt elukoha registri andmete järgi, kus lapsed elavad. Küsimused küsida A.Jõgilt. Töörühmas tõusis küsimus ka diferentseerimise osas haridustoetuses kooliastmete kaupa. See oli kõige sisulisem töö ning koolijuhid esitasid ettepaneku. Sisu osas ei oska kommenteerida, kas on see õige või vale, kas seda on palju või vähe. Konsensus on see, et kooliastmeti on kulu õpilase kohta erinev. Diferentseerituse aluseks on see, et mitme õpilase kohta peaks olema arvestuslikult õpetajaid kooliastmete kaupa. Suur probleem on ületäituvad klassid, mis tingib läbipõlemist. Rahastusmudeliga käib koos kvaliteedimõõdikuna õpirühma max suurus kooliastmete kaupa. Seda peab hakkama kontrollima HTM. Erivajadustega laste teemad, mis olid töörühmas teemaks: kaasav haridus ei ole piisavalt rahastatud, erivajaduse kinnitamist tehakse Eestis erinevalt ja seda tehakse liiga aeglaselt, kas erivajaduse kategooriaid on piisavalt? Väidetavalt on üldtoe raha KOVide tulubaasi antud aastal 2018 ja see on meelest ära läinud. Tegin ettepaneku tõsta see raha hariduse rahastuse mudelisse, et me üle keskmise võimetega lapsi ei unustaks ära, et tõsta hariduse keskmist.

Rahade arvestuse ja arveldamise teemasid ma vaatan eraldi. Arveldusega me ei jõudnud väga palju tegeleda. Kui erakoolid saavad teada, et mingi osa raha on ära läinud, siis oleks asjakohane, et suuremates KOVides räägivad erakoolid ja KOVid räägivad läbi, kuidas nende rehkenduste valguses edasi elada.

R.Raave: Enne sa ütlesid, et suurenemine tabelis on tulnud erakoolide arvelt. Mis osas erakoolide arvelt? Erakoole rahastab riik kahest kohast: õpetaja palgaraha ja tegevuskulu raha, mille erakool saab otse. Kui rahastus on õpilase või kooli põhine, mingu see raha otse kooli, ei ole vaja suurendada bürokraatiat.

H.Sutter: Vastutuse teema on oluline, sest õpetajate järelkasvu probleem on suur, keeruline on õpetajate kohti komplekteerida. Õpetajad on jäetud oma probleemiga üksi. Sp peab rahastusega kaasa panema kvaliteedi kontrolli mustri. Kontrolli küsimus ja vastutus ei saa jääda mitme osapoole vahele, KOVidele peab jääma see vastutus. Antud arvutustabelis on tehtud üksnes rehkendus illustreerimaks mudelit, täna ei ole ühtegi otsust tehtud.

R.Lippin: Küsimus on, et tabelisse on ilmunud juurde 11,5 miljonit.

H.Sutter: See lähtub sellest, et kõiki koolipidajaid koheldakse võrdselt. St selle võrra on KOVid kui koolipidajad, saanud õpilase kohta raha vähem. Kas me jätkuvalt lähtume sellest põhimõttelisest küsimusest, et kõiki koheldakse võrdselt või mitte?

L.Kaljuvee: Erakoolide esindajad olid ka selles töörühmas sees ja andsid oma heakskiidu, teadmata kustkohast tuleb raha. Puudub teadmine, kuidas on koefitsiendid tekkinud. Kasvõi Rakvere näitel on 1,0 koefitsient, raha meile juurde ei tule ja peame juurde leidma mingi summa Rakveres asuvale väga suurele erakoolile. Tahaks aru saada arvutusloogikat.

R.Raave: Tartu linn jääb 700 tuhandega miinusesse.

H.Sutter: Loomulikult on absoluutarvud päeva lõpuks väga olulised, aga mina kutsun täna üles mõtlema selle peale, et need on kõik mingid ajaloolised jäänukid. Täna me võtsime kogu selle pildi ette ja erakoolidel on roll, aga kui vastutus on selgelt kohalikel omavalitsustel, eriti mis puudutab I-III kooliastet, siis erakoolid kui haridusvõrgu osa tuleb omavalitsustel nagnii sisse võtta. See rahastusmudel sellisel kujul loob selleks eelduse.

R.Raave: See tähendab, et erakoolid ja KOVid peavad hakkama suhtlema ja kokku leppima toetusprintsipiides.

J.Trei: Saan aru, et rahastustöörühma ettepanekud on haridusleppetele sisend. Me võtame selle rahastusmudeli osas natuke aega, saadame KOVidele arvamuse avaldamiseks ning kujundame „keskpõranda“ seisukohad. Võib-olla meil on paremad ettepanekud ja siis saadame need teile kirjalikult.

R.Raave: Muudatused rahastuses tuleks jõustada aastast 2026.

H.Sutter: Olin üllatunud, et erakoolidele on kehtestatud õppemaksu lagi. See on iganenud.

R.Voltri: See sai kehtestatud, kui riik otsustas, et hakkab nn karbikulu maksma.

H.Sutter: Erakoolidele on vaja kindlust, sest nemad teevad investeringuid. Sisulisi kokkuleppeid haridusvõrgu osas on kohapeal lihtsam teha, kui rahastusmudel seda toetab.

V.Luhala: Annan üldise pildi omalt poolt. Protsessis oli probleem, et ei minul ega Enel Liinil ei olnud omavalitsuste poolt antud volitusi kõneleda nende nimel, saime esindada töörühmas isiklikke kogemusi ning teadmistest, mis KOVidest ELVLi juhatusest on tulnud. KOVid on haridusküsimustes väga eriilmelised. Dokumentidel, millega töötasime, oli AK-märke, mis tegi töö keeruliseks. Aeg oli problemaatiline, liiga kiire, mistõttu KOVide juhid said rahastustöörühma ettepanekutega tutvuda alles esmaspäeval haridusleppe kohtumisel. Ministril ja tema nõunikel ei ole aimu RES protsessi läbirääkimistest. HTM on selle protsessi sees, aga tegeleb paralleelselt samal ajal kõrvalläbirääkimistega, samal ajal kui väga palju saab ära teha RES läbirääkimiste protsessi sees.

R.Voltri: Selles protsessis on kaks osapoolt, aga haridusleppes on osapooli rohkem.

V.Luhala: Me räägime riigi KOV rahastamisest. Töörühma on kaasatud viis osapoolt. Pigem võiks olla nii, et riik ja KOV teevad kokkuleppeid ning hiljem annavad omaarvamuse ülejäänud osapooled. Palusin kaasata regionaalministri, neid ei võetud sinna.

H.Sutter: Ei ole nõus, et kaks osapoolt on. Me tuvastasime, et on kolme tüüpi koolipidajaid: KOV, era ja riik.

V.Luhala: Ma ei pea silmas pidajate konteksti, vaid seda, kust tuleb raha (riigieelarvest). See millest me räägime, on riigilt tulev raha. Me teeme töörühma, kus KOVid kui pidajad on vähemuses.

R.Voltri: Tegelikult pidajaid oli ikkagi rohkem: KOV, era ja riik. Ja siis olid koolijuhid ja õpetajad. Mis selle vaidluse mõte on? Kas küsimus on selles, et kindlasti ei tohi seda 2025. aastal teha ja et need protsessid võiksid rohkem olla n-ö paralleelselt kuidagi omavahel rohkem seotud, RESi süsteem ja hariduslepe?

V.Luhala: Tänapäev olukord on keeruline arutamaks rahulikult tekkinud olukorda, sest tulenevalt õpetajate streigist, eelarve kärbetest, umbusaldusohust on ministril hästi kiire. Küsimus on algusest peale kokkuleppe õiguslik staatus. ELVL ei saa kõikide KOVide eest alla kirjutada. Juhatuse seisukoht on, et sellest probleemide raamistikust lähtuvalt tuleb meil kiirest väljuda protsessist. See ei olnud 100% hääletatud seisukoht, kuid juhatuse näeb rohkem probleeme tulevikus kui lahendeid. 14. mail võtame juhatuse koosolekul teema uuesti lauda. Kui siit tuleb mingeid eelmiste probleemide suhtes paremaid signaale, siis me peame lahkuma.

R.Voltri: Kas haridusleppe protsessist väljub ainult Liit või kohalikud omavalitsused?

V.Luhala: Kui kohalikud omavalitsused ise soovivad kaasa rääkida ja ise seda teha, siis seda nad teevad.

R.Voltri: Me ei räägi praegu allakirjutamisest, vaid sellest, et neid protsesse läbirääkimiste käigus võimalikult palju enda esindatavate huvides mõjutada, sest minister on öelnud, et on kaks varianti: me võiksime jõuda võimalikult paljudes asjades konsensusele ja juhul kui ei jõua ning on vaja, siis saab minister seaduse/ määruse tasandil kehtestada.

H.Sutter: Oluline on see, et meie lapsed saaksid jätkuvalt hea hariduse. Minu ettepanek on see, et juriidiliselt siduvaid kokkuleppeid on tõesti keeruline, kuid keegi ei keela kaasa mõtlemast, lahendusi pakkumast. Isegi kui Liidu tasandil lõpuks ei ole konsensust ja öeldakse, et edasi tuleb igal KOVil ise edasi minna, siis tuleb siiski teha nii palju kui võimalik, et see asi õnnestuks. Tartus kõlas see dramaatiliselt, et võttis motivatsiooni maha, kuid pingutame ikka.

R.Lippin: 1,3 miljoni inimese pealt seda asja siin riigis üleval pidada ei ole võimalik, et me kopeerime teiste riikide pealt. Me peame täiesti kastist välja mõtlema, kuid seda ei ole võimalik teha kolme kuuga, kahe kohtumisega, kus on fundamentaalselt mingid asjad valesti läinud.

H.Sutter: Küsimus on selles, et keda me paneme 1.septembril klassi ette? Meil on kvalifikatsioonita õpetajate suur osakaal.

R.Raave: Kuidas aitab see jaotus (mis meile saadeti) kaasa õpetajate püsimisele? Pooltel omavalitsustel on väiksemad summad.

H.Sutter: Ta aitab kaasa selliselt: 1) me üritame selle rahastuse raames kehtestada need piirtingimused, mis aitavad välistada käitumismustrit, mis ilmselgelt põletavad õpetajad läbi (ma viitan siin hiidklassidele) 2) kaugõppes tuleb hakata õpetajaid koolitada, et ta töö kõrvalt saab omandada kvalifikatsiooni.

R.Lippin: Me peame hakkama mõtlema selles kategoorias, et meil on täpselt nii palju inimesi ja nii palju raha kui on. Enne lahendusi ei leia. M.Pedaste tegi poolteist aastat tagasi Õpetajate Lehes artikli, kus ta tegi arvutuse, et kui me kõik gümnaasiumilõpetajad võtame õpetajakoolitusse, see ei päästa.

H.Sutter: Olen pakkunud ministrile võimaluse kasutada tehnoloogivõimalusi hariduses. See on teie võimalus.

V.Luhala: Üle-eelmisel kohtumisel ütles M.Pedaste, et tuleb sisustada mõisted. Me oleme ise seadnud endale väga kõrged nõudmised. Näiteks Noored Kooli lõpetajad on kvalifikatsioonita õpetajad. Nendel võiks olla võimalus omandada mikrokraad, mitte sõlmida aastane leping, vaid tulemusleping.

R.Voltri: Olen nõus, et kui õpetaja on asunud kvalifikatsiooni omandama, tuleb temaga sõlmida pikem leping, et tagada talle töökohakindlust.

J.Trei: Tõmbame sellele rahastuse teemale joone alla. Me natuke mõtiskleme.

R.Voltri: Kõikidele osapooltele on oluline saada teada, millised indikaatorid need on, mille järgi seda koefitsienti arvutati.

H.Sutter: Ma saan kõikidest osapooltest väga hästi aru. Täna sel ministril on palju tahet kokkuleppeid ja konsensuseni jõuda. Kasutage seda ära.

L.Kaljuvee: Probleem on selles, et sellise ajaraami sees sellised otsused (räägin enda eest).

R.Voltri: Olen Tartus kuulnud ELVLi esindajaid ning kahel korral on kõlanud ja rõhutatud sellele, et kokkulepetest pole kinni peetud. Kuidas 17 eurot ei ole veel jõudnud ja sellest tulenevalt on näidatud, et miks ei saa nüüd edasi minna.

H.Sutter: Ütlesin ministrile ka, et kokkuleppeid tuleb täita. Väga raske on minna kokkuleppeid sõlmima, kui juba kokkulepitud kokkuleppeid ei täideta.

OTSUSTATI: Kaasata rahastusmudelid ja selle põhjal tehtud arvutustest arusaamiseks Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi, küsita selgitusi sealt. Töörühmal ja ELVLil on vaja aega seisukoha kujundamiseks. Jätame endale õiguse vastata ametlikult ja kirjalikult.

2. Hariduslepe

KUULATI: Ülevaate haridusleppest tegi Kristina Kallas.

K.Kallas: Palusin kohtumist selleks, et selgitada ja selgemaks rääkida need asjad, mis hariduslepe viimasel kohtumisel esile kerkisid. Tundub, et kõikidel osapooltel ei ole selget pilti, mis protsessiga tegemist on ja kuhu me selle protsessiga välja jõuda tahaksime. Kui meil on hariduslepe protsess, siis ELVL on hästi palju saatnud küsimusi kirjalikus vormis, millele me osadele oleme põhjalikult vastanud, osadele ei ole jõudnud vastata. See ei tundu meile kõige efektiivsem viis, et peame pidama paralleelläbirääkimisi. See leppe protsess on üles ehitatud

töörühma põhiselt, et sisulised küsimused saaksid töörühmades vastused. Me oleme kolmes töörühmas läbi rääkinud need teemad ja nüüd me peaksime hakkama neid teemasid sõna-sõnalt ka muudatusettepanekute või muude ettepanekute vormis läbi rääkima. Konkreetset sõnastused selle kohta, mida tuleb kokku leppida hariduses. Haridusleppe eesmärk on kokku leppida reaalses sammudes, mida me teeme selleks, et õpetajate karjäärimudel rakenduks, et töötingimused paraneksid ja et meil oleks järelkasvu, et koormus oleks võrreldav ja mõõdetav, palgamudel oleks kokkulepitud ja pidajate rahastussüsteem oleks läbipaistev ja arusaadav. Lisaks on haridusleppes palju teisi valdkondi, milles on vaja kokku leppida, kuid neid ei jõua ning on vaja markeerida (kaasav haridus, tugispetsialistid). Täna on need jäetud koolide ja pidaja otsustada. Oleme uhked, et meil on autonoomne süsteem, teisalt on see viinud täna olukorda, kus õpetajate töötingimused on äärmiselt erinevad, palk on sama ja meil on reaalne probleem õpetajate järelkasvuga. Järelkasvu probleem ei ole ainult selles, et ülikoolid ei koolita piisavalt või õpetajate palga alammäär on liiga madal või kõrge, vaid seal on muud põhjused ka. Seni on riigis võib-olla praktiseeritud, et vastutab HTM ja annab ülevalt poolt valitsemiskäskusid, näiteks rakendage sellist palgamudelit, koormusarvestust, tööülesannete jaotust jne. Minu arvates ülevalt alla valitsemise meetod tõenäoliselt kõige efektiivsem viis ei ole. Altpoolt üles kokku leppida tundub mulle efektiivsem. On imelik, kui kooli omanik ei ole HTM, anda käsku ülevalt alla. Sellest tulenevalt on olnud tahe leppida kokku haridusleppe vormis. Meil on olemas kooliomanikke, kellel on need asjad kokku lepitud ja omanikke, kellel ei ole. Riigi ülesanne on koos KOVidega tagada hariduse andmine ja see on selle haridusleppe eesmärk, et me astuksime need sammud sinna poole. ELVLi poolt on tulnud etteheiteid, et meil on haridusstrateegia, mis on hästi üldsõnaline, see on visioonidokument. See ei sõnasta ära, millised on õpetajate töötingimused, koormusarvestused, karjäärimudel või karjäärimudelil olevad palgaastmed, see ei sõnasta rahastusmudelit, rahastuspõhimõtteid. See sõnastab hästi koolivõrgu üldised põhimõtted, mida tuleb rahastusmudeli kujundamisel arvesse võtta, kuid ei sea konkreetseid kokkuleppeid. See on visioonidokument, millest me peame tegevuskavades lähtuma. 2015.a Hea tahte kokkulepe pole rakendunud sp, et KOVid ei ole alla kirjutanud. Ja isegi kui ta on mingis ulatuses rakendunud, näiteks 24 kontaktundi, sellest on täna möödas 10. a, selle aja jooksul on tulnud kaasav haridus, muudatused koolivõrgus, nüüdisaegne õpikäsitus (õppe diferentseerimine klassides), mis on absoluutselt muutnud õpetajate tööülesandeid. Järjekult 24 tundi ei ole täna see kokkulepe, kus me suudaksime täna tagada õpetajatele head töötingimused. See tuleb üle vaadata ja see on ka see põhjus, miks me täna neid asju arutame. Kui kuskil on see tunne, et HTM soovib kellelgi haridusleppega nahka üle kõrvade tõmmata või kellelegi liigseid kohustusi panna, siis siiralt ütlen - ei ole sellist soovi. Põrselt on soov kokku leppida kõikide üldhariduse osapooltega, milline meie haridus tulevikus välja nägema hakkab ja kui säilenõtkte ta on, st kui tugevalt ta vastu peab muutustele. Ja et me nendest kokkulepetest ka kinni peaksime.

V.Luhala: Miks me läbirääkimiste osaks ei ole võtnud gümnaasiumiosa vastutust? Kui riigigümnaasiumid tekkisid, siis oli eesmärk anda need hiljem KOVidele tagasi. Miks me haridusleppes läbi ei räägi, millised on hariduse andmise vastutuse piirid? Näiteks, kas kutsekool on mõistlik riigi pidada?

K.Kallas: Selle faasi haridusleppe läbirääkimiste esmafookus on õpetajate järelkasv ja õpetajate küsimused, mitte niivõrd koolivõrgu küsimused.

V.Luhala: See on kõige suurem probleem.

K.Kallas: Meie prioriteet on õpetajate probleemi lahendamine. Koolivõrgu küsimused on väga olulised, aga me võime järgmises etapis läbi rääkida kõiki neid koolivõrguküsimusi.

V.Luhala: Aga me teeme otsused ära ju varem? Paralleelselt on käimas väikeste gümnaasiumite tuleviku osas KOVidega kohtumised.

K.Kallas: Me ei tee mingeid otsuseid. Meil ei ole valitsuskabinetis ühtegi otsust, mis ütleks, et me hakkame üle võtma gümnaasiumivõrku.

V.Luhalaaid: Ma pean silmas gümnaasiumihariduse vastutust.

K.Kallas: Meil ei ole otsuseid valitsustasandil. Meil on ainult kokkulepe, et üliväikeste gümnaasiumite puhul läbirääkimisi pidada. See on ainuke asi, mis meil täna on. Meil ei ole seda otsust, et me hakkame üle võtma gümnaasiumivõrku riigile täielikult. See oleks poliitiline otsus ja seda ei tahaks ma teha kabinetivaikuses, vaid see tuleks läbi rääkida KOVidega. Aga see ei ole selle haridusleppe selle etapi fookus. Ma usun rohkem kollektiivsetesse kokkulepetesse kui valitsemisüsteemi ülevalt alla. Kui ELVL tunneb, et nemad tahavad valitsusega alustada koolivõrgu läbirääkimisi vastutuse osas, siis hakkame tegema.

J.Trei: Kuidas me haridusleppe protsessiga edasi läheme? Hea on, et me arutame Liidu töörühmas nüüd neid küsimusi, kus meil on rohkem mandaati. Liidu vaates on vaja selle protsessi jaoks aega. Te ütlesite ka avalikus meedias välja, et me võib-olla peaksime seda protsessi pikendama. Et me Liiduna saame tulla rohkem pardale. KOVid peavad saama aru nendest mõjudest, miks sellised protsessid, toimeloogika – need on põhimõttelised ja olulised küsimused.

K.Kallas: Kui me tunneme, et tempo on liiga suur ja rahastuse kokkuleppeid me praegu kokku leppida ei saa, siis me ei saa. See ei ole selline asi, et ministeerium tuleb ja surub teile midagi peale. On õige, et me alustasime neid rahastusmodeli läbirääkimisi, sest see, mis sealt rahastusmudel ümbervaatamise põhimõtetest välja tuleb, sealt tuleb meile reaalne olukord vastu ja hakkame aru saama, kuhu me oma rahastusmodeli rõhud oleme pannud. Hando tegi KOVide toetuse nullbaasi eelarve. Me peame seda tegelema, sest haridust rahastame 1992.a mudeliga, millele on erinevad kihid peale laotud, see avab kogu pildi. 20.-21. mail ei hakka veel keegi midagi kokku leppima, me ei ole selles faasis täna. Järgmisel kohtumisel esitavad kaks töörühma oma esialgsed ettepanekud. HTM sõnastab praegu nendest töörühma materjalidest potentsiaalseid ettepanekuid haridusleppesse ehk juriidilisi sõnastusi. Näiteks §1 on seotud õpetaja karjäärimudeliga ning 1. punktis lepatakse kokku, et rakendatakse 4-astmelist karjäärimudelit alates 01.09.2025. Näiteks see on juriidiline kokkulepe. Kui me seda kokku ei lepi, siis lõpuks minister kehtestab selle määrusega. Praegu on võimalus, et me lepiksime kokku, millal te suudate seda rakendada hakata.

R.Voltri: Enne arutasime seda rahastusmodelit ja ELVLi poolt oli soov, et kindlasti on aega vaja ja vaja on kindlust, et seda rahastusmodelit ei kehtestataks 2025. a, et kui, siis 2026. a.

K.Kallas: Seda ei saa 2025. a rakendada. Kas ta on 2026 või 27 – see on läbirääkimiste küsimus.

R.Raave: Mul on hirm, arvestades KOVide rahalist seisu. Asi hakkas pihta õpetajate palgast. Aga kui me jagame seda olemasolevat ressursi ümber, siis me ju tegelikult midagi ei saavuta.

R.Voltri: See on tegelikult üks kolmest. Ja haridusleppe kontekstis on see kõige vähem tähtsam ehk nagu minister ütleb, et selle jaoks peab kõige rohkem aega võtma, siis mina ütlen et töötingimuste ja karjäärimudeli rakendamise jaoks ei ole aega.

R.Raave: Kuidas läheb midagi paremaks, kui me jagame olemasolevat ressursi ühest taskust teise lihtsalt ümber?

V.Luhalaaid: Reemo, kui me Sinu mõtted realiseerime, siis sealt tuleb sisend rahastusse. See summa ju suureneb.

R.Voltri: Enamustes KOVides on asjad ilusti ja hästi. Kõik raha, mida riik annab õpetajate palkadeks jõuab see nendeni. Aga on KOVe ja koole, kus see ei ole nii.

L.Kaljuvee: Kui enamuses KOVidel on asjad korras, siis ei saa sellise tempoga teha muudatusi. Me ei ole keegi aru saanud, millised on majanduslikud mõjud.

V.Luhalaaid: Siin on ettepanek sisustada mõisteid. Õpetajate palgaraha jõuab absoluutselt igas KOVis õpetajateni. Kuidas seda konkreetselt jagatakse, see ei ole ette kirjutatud. Antud on summa raha ja kui on olemas kokkulepe, et selle raha eest hoitakse väikest kooli avatuna, siis see raha hajub ära. See ei tähenda, et see ei jõua õpetajani. Aga siin on tehtud regionaalpoliitilised kokkulepped.

K.Kallas: Kõik raha ei jõua õpetajateni, sest PGŠis on lubatud pärast alammäära maksmist kasutada seda raha tugispetsialistide palkadeks. Kahjuks see palgaraha suunatakse koolile edasi ja öeldakse, et selle sees tuleb maksta tugispetsialistidele. Diferentseerimise fond ei jõua õpetajateni ning õpetajad saavad vaid alampalka.

V.Luhala: Siis tuleb see mõiste ka ära sisustada, sest mina väidan, et need on ka koolispetsialistid. Sisustame nüüd ka järgmise mõiste: KOV ei pane teedesse seda raha, vaid õpetajatesse.

K.Kallas ja R.Voltri: Tugispetsialistid ei ole õpetajad.

R.Lippin: Kas õpetaja, kelle klassis on 10 last ja õpetaja, kelle klassis on 20 last peab saama võrdselt palka? Siin me jõuame jälle koolivõrgu küsimuseni.

K.Kallas: Tulge oma ettepanekutega lauda.

H.Sutter: Olin üllatunud, kui nägin, et 5. a on riigi rahastus suurenenud haridusele 200 miljonit. Kui me võtame riigi majanduslikku olukorda, ma arvasin, et see number on palju väiksem. Kui see rahastusmudel rakendada päriselt, siis selliseid debatte enam ei toimu, sest raha liigub ilma siltideta, osapoolte vastutused on selged ja see, kuidas koolipidaja selle välja kannab, on tema vastutus, aga sellele peab järgnema kontroll. Isegi kui üks või kaks ei täida kokkulepet, siis seal on kontroll taga ja see jääb ministeeriumile. See on minu arvates kõikide osapoolte huvides.

R.Raave: EHLi esindaja tahab riigiga läbi rääkida, mitte kõigi 79 KOViga.

R.Voltri: Mina tahan ELVLiga, aga te ei saa volitusi ja 79-ga seda teha on keeruline.

H.Sutter: Olgem ausad, töölepingu sõlmib õpetajaga koolijuht. Ja koolijuhid ütlevad, et nemad tahavad oma lepete taga seista ja kindlust, et neil oleks ressurss. Koolijuhile saab autonoomia anda koolipidaja.

R.Voltri: ELVL toob välja, et kas me tahame, et kõik oleks üleriigiliselt ette kirjutatud? Teeme nii, nagu on Põhjamaades. Põhjamaades on ametiühingud ja KOVide esindusorganisatsioon kokku leppinud kollektiivlepingutega, aga meie siin ei suuda seda teha, sest ei ole partnerit, kellega kokku leppida.

K.Kallas: Kujunege selleks partneriks. Selle protsessi üks eesmärk on, et meil kujuneks hariduspoliitikas välja teistsugune poliitika tegemise protsess. Sest ministrid vahetuvad ja pidaja ning koolijuht ei saa teha pikaajalisi plaane. Kui siin on kokku lepitud, siis ministril on sellelt leppelt raske allkirja ära võtta.

V.Luhala: Meil on probleem ajaressurss, õigusselgus ja hariduslepe osa peaks olema üldine vastutus. Kui me toome Soome või Põhjamaade näite, siis KOV vastutab kuni kutsehariduseni välja.

K.Kallas: Sp on välja pakutud rahastusmudel I samm sinna suunda, et vastutus oleks selge. Meie anname haridustoetust, teie vastutate.

A.Saksing: Kas olemasoleva rahastusmudeli kohta on analüüs olemas?

K.Kallas: Mis analüüs?

A.Saksing: Mis probleemid on? Mida me lahendame?

R.Voltri: Hando ütles ju, et osades KOVides on õpetajad väga suurte klassidega ülekoormatud. Ja sellest kontekstist hakkasime me sealt liikuma.

H.Sutter: Üks slaid on kõikide osapoolte peegeldus, kus ma tõin välja, millised need probleemid on, nii nagu ma kuulsin teie käest. Ja see rehkendus näitab, et kui kõiki neid põhimõtteid, millega kõik nõus olid, rakendada, see näitab ära, kus tänases mudelis on väljundi mõistes probleemid. See probleem on väga hästi ära kirjeldatud teie enda sõnadega. Mina olen sõnumitooja. Probleemid tulevad ajaloolistest põhjustest, et on lahendatud asju fragmentaarselt, mitte tervikuna.

K.Kallas: Me võime selle probleemi paberile ära sõnastada. Probleemid, mida me kõik teame: sildid on küljes, lõputu kauplemine nende siltide üle, koolivõrk on kardinaalselt muutunud ja koolivõrgu muutust olemasolev rahastusmudel absoluutselt ei arvesta.

A.Saksing: Kas töörühma printsiibid võrreldes 29.aprillil esitatuga on muutunud?

H.Sutter: Ei ole muutunud. Ainult see, mis puudutab arveldust. HTMi inimesed üritasid teha neid kahte asja võrreldavaks.

K.Kallas: Mais soovime hakata ettepanekuid läbi arutama. Ettepanekute rida on pikk ja hakkame ühekaupa minema. Kui on vaja mingi ettepaneku jaoks rohkem aega, paneme selle ettepaneku kõrvale ja liigume edasi nende ettepanekutega, milles saame kokku leppida. Haridusleppes ettepanekute I lugemise teeme 20.-21. mail ära. Minu ettepanek on, et presiidiumilaua taga on igalt osapoolelt kaks esindajat. Kui ELVLil on vaja mingi punkti arutamiseks vaja aega, siis saame teha pausi ja anda aega näiteks 30 minutit.

J.Trei: Millal me planeerime II lugemise?

K.Kallas: Suvel. Me peame juuni, juuli, augusti ka tööajaks planeerima. Soovin, et septembri lõpuks mingites punktides kokkuleppele. Hariduslepe on pikk protsess. Soome näitel oli kollektiivlepingu sõlmimine pikaajaline protsess, nüüd läheb juba kiiremini.

R.Voltri: Kui me midagi nüüd selles kiires tempos siin püüame kokku leppida, siis see ei tähenda, et see on järgmiseks 50. a kivisse raiutud. Vajadusel peaks saama seda järgnevatel aastatel täpsustada ja muuta.

K.Kallas: Septembri lõpuks, oktoobri alguseks peaksime jõudma selleni, et karjäärimudel, õpetajate töötingimustes, koormusarvestuses ja võib-olla midagi ka rahastusmudel kokku leppida aastateks 2025-27. 2027. a tuleb jälle üle vaadata, kas need asjad milles me kokku leppisime, toimivad, kas on efektiivsed. Ja allkiri sellele lepingul kehtib aastani 2027. Alternatiiv on, et minister lihtsalt kehtestab.

R.Lippin: Samas ei saa. Kui riik paneb kohustusi, siis ta rahastab.

K.Kallas: Kui me karjäärimudeli kehtestame ja see mahub tänastesse õpetajate palgarahadesse sisse, siis me ütleme, kuhu seda 20% tohib kasutada. Raha on täna tegelikult olemas.

R.Lippin: Siis jõuame nende KOVide juurde, kus klassid on pooltühjad.

K.Kallas: Probleem on nende KOVidega, kus klassis on 28 last.

R.Lippin: Hoolekogu nõusolekul saab suurendada üks aasta.

K.Kallas: Seaduses on mõeldud, et kui on üks sissearvanud laps, siis tagatakse talle koolikoht. See ei ole mõeldud igal aastal suurendamiseks.

K.Parve: Aga see laps ei kao ära järgmisel aastal.

R.Voltri: Aga siis teed oma klassikomplektid ja koolivõrgu ümber. Me räägime sellisel juhul, kui on viis paralleelset klassikomplekti ja igaühes on 28-30 last.

H.Sutter: Aga kui me täna 1. septembrist õpetaja palga kahekordistame, siis meil ikka füüsikaõpetajaid ei ole. Ilma tehnoloogiata seda ülesannet ei lahenda. Võtke 5 koolipeale üks füüsikaõpetaja, eesmärgiks et oleks päriselt hea ja tehke videotunde. Tunnikontrollide parandamine peab olema tehtud masinate pealt, seda ei tohi teha käsitsi. Õpetaja peab tegelema inimeseks kasvatamisega. Tuleb mõelda karbist välja mõelda.

R.Lippin: See otsus, mis siin viimastel nädalatel on tehtud, et elektroonilised põhikoolieksamid toimuvad 2026. Olles 2007 selle protsessi alguse juures ei ole me 17.a jõudnud sinna, et me tehnoloogiat saame kasutada.

H. Sutter: See on halb näide. Tegelikult kui teha eraettevõtte investeeringu projekt, sellest tuleb hea tasuvusega asi.

R.Voltri: Vaidlen siin Handole vastu, 5 koolis ühe õpetajaga füüsikat ei õpeta.

K.Kallas: Praegu on PGS muutmisel Riigikogus, kus me ütleme, et õppetöö peab olema juhendatud, õpetaja ei pea olema füüsiliselt klassi ees. See annab innovatsioonivõimekuse sinna sisse. ELVLi poolt ettepanekud – tooge need lauda (klassikomplekti suuruse arvestamises või õpetajate töökorralduses), HTMil on võimekus arvestada selle rahaline mõju.

R.Voltri: Praegune rahastamismudel ütleb, et klassikomplekti suurus on 20-24. Ja see ongi kvaliteedinäitaja. Kui KOV tahab pidada väiksemat klassi, siis tal on see õigus. Sellisel juhul ideaalis ei peaks seda tegema diferentseerimisfondist, vaid makske valla eelarvest ja palgake rohkem arv õpetajaid.

R.Lippin: Siis me jõuame selleni, et kus klassis on 10 õpilast peavad saama kasutada palga alammäära + 20% diferentseerimiskomponenti, nad saavad sama palga, mis suurema õpilaste arvuga klassis.

H.Sutter: Mõelge uutes terminites. Te saate raha X igale KOVile haridusvõrgu korraldamiseks täpselt nii nagu nad soovivad ja nendel, kellel ei ole lapsi selles piirkonnas nii palju, et seda klassi kokku saada, seda aitab korraldada regionaalkomponent (transporti, logistikat jne). Kõik ülejäänud on teie korraldada. Ja et meil on mõni KOV, kes ei saa sellega hakkama, me ei pea sellega karistama teisi KOVe. Sügisel me Jõhvis nägime, kui tublit tööd on KOVid teinud.

K.Kallas: Õpetaja alampalga tõstmine ja diferentseerimifond – ükskõik kui palju me sinna raha juurde paneme, see ei tee seda süsteemi paremaks. Selleks et õpetajad oleks koolis, ei piisa veel 200 miljoni juurde panemisest.

H.Sutter: See mudel elab üle kõik poliitilised kokkulepped.

K.Kallas: Kas saame selgemini protsessiga edasi liikuda?

J.Trei: Ma arvan küll. Kui me saame aega, saame kaasata Liidu liikmeid. Me ei pruugi konsensust saavutada. Kuid see on suur samm edasi kui see, et korra kuus neid asju seal suures laua taga arutame.

K.Kallas: Need suure saali kohtumised olid hädavajalikud, et seda suurt hulka inimesi ühele lehele tuua. Esimesel kohtumisel mõned vallajuhid ütlesid, et nemad on kassiirid, kes kannavad riigilt saadud raha edasi. See ei ole nii. KOVid on reaalselt koolide omanikud. Ma loodan, et septembri lõpuks või oktoobri alguseks saame kokkulepped tehtud. Kui ELVL soovib koolivõrku arutada, siis oleme poolt. Uuest rahastusmudelitest tuleb koolivõrgu probleem kõige paremini välja.

V.Luhala: See, mis ma koolivõrgust rääkisin, on subjektiivne arvamus. See ei ole tulnud juhatusest ega volikogust. Täna on olukord selline, et osad KOVid on pääsenud gümnaasiumihariduse maksimisest, sest neil on riigikool. Need KOVid, kes on sellest ilma jäänud, nemad on probleemi ees. Nende hulgas on neid, kes soovivad ka tasuta riiklikku haridust, aga on ka neid, kes soovivad sarnaselt Põhjamaadele ise vastutada gümnaasiumihariduse andmise eest. Kuna me ei ole seda arutanud, siis jääb ülesse vastutuse hägusus.

K.Kallas: Võtame järgmisena selle teema fookusesse. On oluline jõuda ühisele kokkuleppele, et põhikoolijärgne haridus on riigi vastutada. Aga meil ei ole täna ka koalitsioonis selles osas konsensust.

V.Luhala: Kui me vaatame KOVi finantsautonoomia näitajaid, siis meil on eelarvest vabu vahendeid suunata keskmiselt 1-3% ja me oleme Kreeka ja Bulgaaria kõrval.

K.Kallas: Sa räägid täiendavaid vahendeid? Tulumaks on teie oma tulu.

V.Luhala: See ei kata ära neid kohustusi, mis on riigi poolt pandud.

K.Kallas: Me ei saa öelda, et riik annab raha kooli pidamiseks, see on teie oma tulu, millega te koole peate. Riik annab haridustoetust.

K.Parve: Kui Linnade ja Valdade Päevad olid Tartus, siis Teie ettekande peale, et aastal 2030 on meil 100 gümnaasiumi, on soovitaud selgust, millal meil gümnaasium ära läheb? Kas läheb riigile? Kas tuleb leping? Kuna meie teeme oma valla strateegiat, ehitame uut kooli – see mõjutab väga palju.

K.Kallas: 2027. a valmib uus keskhariduse seadus. Näitasin, et aastal 2035 on 100 gümnaasiumi. Aastal 2027 tuleb teha poliitiline otsus, kas riik võtab vastutuse keskhariduse kandmiseks. Siis on küsimus suurte KOVidega halduslepingute sõlmimiseks.

V.Luhala: Isiklikult huvitab mind järgmine küsimus: miks me liigume Läti suunas, mitte Põhjamaade suunas?

K.Kallas: Me tahame kutse- ja keskharidust integreerida ja me ei suuda KOVidega kokkuleppel koolivõrku korrastada. Põhjamaade koolivõrk ei ole selline nagu meil. Meil on lapsed seal, kus ei ole koole, ja koolid seal, kus ei ole lapsi.

V.Luhalaid: Kas kutsehariduse integreerimine kohaliku ettevõtluse konteksti, näiteks Ida-Virumaal, kas on midagi muutunud, arvestades kohaliku tööjõuturu vajadusi?

K.Kallas: Täna on kutseõppe kohtade planeerimine käinud populaarsuse järgi. Kutsehariduse reformiga on aastast 25 planeerimine OSKA raportite põhisel. Meie koolivõrk ei vasta reaalsele demograafilisele olukorrale. Soomes on KOVi tulubaasisüsteem täiesti teistsugune. Kui me tahame, et KOVi vastutavad alusharidusest kuni gümnaasiumihariduseni ja kutsekoolideni, on vaja KOVi tulubaasi reform teha.

V.Luhalaid: Sellega tegeleb täna Regionaalministeerium, Tulevikomavalitsuse mudeliga. Haridusleppes osas on haridusvõrgu tükid välja jäänud. Regionaalministeerium ei ole kursis haridusleppes. MKMis on plaanis liikuvusreform ja tõenäoliselt ei ole ei Regionaal- ega Haridusministeerium selle teemaga kursis. Suures plaanis haridusleppes mudel peaks ka nende mudelitega haakuma.

J.Trei: See ongi regionaalpoliitika, kõik tükid tervikuks kokku.

K.Kallas: Süsteem ongi suur, te räägite erinevate süsteemi tükkidega.

R.Lippin: Kes tervikpildi eest peab hoolitsema? Kas riigi tasandil valitsus või ELVL?

K.Kallas: Mõlemalt poolt joonistatakse kokku, aga hetkel näete teie kõige paremini seda pilti.

R.Voltri: Kui te olete huvitatud, et erinevad ministeeriumid ja teile tulevad asjad kokku läheks, peate ise initsiatiivi näitama. Minu palve on ELVLile ja KOVidele, et tulge laua taha ja avaldage arvamust ning andke võimalikult palju sisendit.

OTSUSTATI: Võtta informatsioon teadmiseks.

3. Õpetaja tööaja ja -koormuse arvestus, tööühma ettepanek haridusleppesse

KUULATI: Reemo Voltri tutvustas tööühma ettepanekut õpetaja tööaja- ja -koormuse osas.

TÖÖAJA ja
TÖÖKOORMUSE ESIA

R.Voltri: Tööühm leidis, et meie eesmärk võiks olla konsensuslik selles osas, millised tööülesanded mahuvad 35 tunni sisse ja mis ei mahu. On eesmärk vaadata otsa, kuidas ülekoormust reguleerida ja et seda ei tekiks. Ilmselt seadusandlust tuleb kohendada. Eestis töötavad õpetajad kahe koormusega: 0,... või 1,0. Kõik mahutatakse 35 tunni sisse. See muudab tegelikkuses pilti, kõik töötavad 1,0 ja palk on 2500. Või siis töötab õpetaja 1803 euro eest ja kõik tööülesanded mahutatakse sinna sisse. Kvalifitseerimata õpetajate protsent ei ole väga tõusnud, sest õpetajate arv on tõusnud, on seal 20% peal. Kvalifitseerimata õpetajate arv on tõusnud 2500lt pea 4000 peale selleks õppeaastaks. Panen teile tööühma dokumendi kommenteerimiseks.

V.Luhalaid: Seoses eestikeelsele õppele üleminekul Ida-Virumaal see protsent tõenäoliselt tõuseb.

R.Voltri: Ei usu. Kui Narva linn ikka otsiks tegelikult õpetajaid, siis nad leiaks. Võib-olla 50. aastased õpetajad läheksid sinna, kui tehtaks üleriigilist kampaaniat. Meil on väga suur hulk inimesi, kes omavad vastavat haridust, kuid ei tööta sellel erialal.

K.Parve: Need, kellel on õpetajaharidus varasemast olemas, võiks olla mingi kindlus/teadmine, et nad on teretulnud kooli tagasi.

OTSUSTATI: Töörühma liikmetel on võimalus teha ettepanekuid õpetaja töökoormuse ja tööarvestuse osas. Ligipääs ühiskausta on avatud 13. mai lõunani.

/allkirjastatud digitaalselt/
Jan Trei
ELVL asedirektor

/allkirjastatud digitaalselt/
Angela Saksing
töörühma koordinaator